

Οικονομική πολιτική του Βενιζέλου με έμφαση στην κοινωνική πολιτική

1

Οι Κοινωνικές Ασφαλίσεις
Απαρχές – νομοθεσία – σύστημα
Κάλυψη – πρόληψη

Κοινωνική πολιτική και το ζήτημα των κοινωνικών ασφαλίσεων

2

➤ Συγκυρία για την ανάπτυξη της κοινωνικής πολιτικής στις αρχές του 20^{ου} αιώνα:

- Ανάπτυξη των συγκοινωνιών
- Διεύρυνση της εσωτερικής και εξωτερικής αγοράς
- Ένταση της συσσώρευσης κεφαλαίου
- Αύξηση της μισθωτής εργασίας
- Ευρύτατες δημογραφικές ανακατατάξεις (προσάρτηση νέων εδαφών) ⇒ αύξηση του αστικού και γενικά του συνολικού πληθυσμού.

➤ Ως συνέπεια:

- Διεύρυνση της εξαρτημένης εργασίας και της εκμετάλλευσης
- Ανεργία
- Κακές ως άθλιες συνθήκες διαβίωσης του εργατικού πληθυσμού στις πόλεις

➤ Εξωτερικοί παράγοντες:

- Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος
- Η άφιξη των Μικρασιατών προσφύγων και η διεθνής οικονομική βοήθεια για την αποκατάστασή τους
- Επιτροπής Αποκατάστασης Προσφύγων (ΕΑΠ)
- Διεθνές Γραφείο Εργασίας (ΔΓΕ)

Οι απαρχές της κοινωνικής πολιτικής

3

- Υπενθυμίζουμε ότι η **συντριπτική πλειονότητα του πληθυσμού ζούσε στην ύπαιθρο** και συνδεόταν με τη γεωργία:
 - η κοινωνική πολιτική πήρε **κατά βάση τη μορφή της αγροτικής μεταρρύθμισης** και της προστασίας του μικρού αγροτικού παραγωγού μέσω της δανειοδότησης από τις κρατικές τράπεζες ή της υποστήριξης προς τους αγροτικούς συνεταιρισμούς.
- Οι δύο μεγάλες αγροτικές μεταρρυθμίσεις του 1871 και του 1922, συνδεδεμένες με τη **θεσμοποίηση της καθολικής ψηφοφορίας** (για τους άνδρες, 1864) και την εισαγωγή της υποχρεωτικής στοιχειώδους εκπαίδευσης, αποτελούν τη βασική μορφή **‘κοινωνικής πολιτικής’** ως τις αρχές του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.
- Η κοινωνική πολιτική στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια των πρώτων κυβερνήσεων του Ελ. Βενιζέλου παίρνει τη μορφή της **εργατικής και ασφαλιστικής πολιτικής**.

Μεθοδολογικά ερωτήματα

4

- Τι είναι η κοινωνική πολιτική;
 - Ορισμός
 - Μορφές της (αναδιανεμητική, ρυθμιστική, στεγαστική, προνοιακή)
- Τι είναι η κοινωνική ασφάλιση;
- Γιατί αναπτύχθηκε ο θεσμός των Κοινωνικών Ασφαλίσεων;
- Τί ανάγκες κάλυψε;
- Σε ποιες χώρες πρωτοεφανίστηκε;
- Ποια είναι η προσέγγιση της Οικονομικής Επιστήμης; Της Κοινωνιολογίας; Της Πολιτικής Επιστήμης;

Ποιοι είναι ασφαλισμένοι;

5

- Στις αρχές της 2^{ης} δεκαετίας του 20^{ου} αιώνα, το 90% περίπου του ελληνικού πληθυσμού παρέμενε ανασφάλιστο.
- Το ζήτημα των κοινωνικών ασφαλίσεων τίθεται επιτακτικά μετά τα μέσα της δεκαετίας του 20: βιομηχανική ανάπτυξη και αστικοποίηση, η ανάγκη αποκατάστασης των Μικρασιατών προσφύγων, η οικονομική κρίση, η ανεργία και οι αδυναμίες των ασφαλιστικών ταμείων.
- Οι πρώτοι που θα τύχουν ασφάλισης στην Ελλάδα είναι οι αμειβόμενοι από το κράτος:
 - οι **διδάσκαλοι** έχουν ταμείο συντάξεων από το **1855**,
 - οι **στρατιωτικοί** από το 1858,
 - οι **δημόσιοι υπάλληλοι** από το **1861**, ενώ ακολούθησαν οι **υπάλληλοι της Εθνικής Τράπεζας (1867)**.
 - Το Ταμείο Συντάξεων Υπαλλήλων Εθνικής Τραπέζης ασφάλιζε επίσης και το Προσωπικό της Κτηματικής και της Τραπέζης Ελλάδος.
 - Με την κρατική συνδρομή θα ολοκληρωθεί η ασφάλιση των **ναυτικών** και των **μεταλλωρύχων**, επαγγελματιών με υψηλό βαθμό επικινδυνότητας.
 - Ο νόμος για τους εργαζόμενους στα μεταλλεία θεσπίστηκε το **1861** και συμπληρώθηκε το **1865** και το **1925**.

Νομοθεσία 1914-1922

6

- Ο «περί σωματείων» νόμος του 1914, -καθώς και το τροποποιητικό του διάταγμα της 15ης Μαΐου του 1920 με τίτλο «Περί επαγγελματικών σωματείων»-,
 - παρείχε στα επαγγελματικά σωματεία τη δυνατότητα ίδρυσης «αλληλοβοηθητικών ταμείων», με τη μορφή νομικών προσώπων και υπό κρατική εποπτεία.
- Αρκετά εργατικά συνδικάτα ίδρυσαν τέτοια ταμεία, με τα οποία παρεχόταν στα μέλη τους ιατρική περίθαλψη, επιδόματα ασθενείας, βοηθήματα σε περιπτώσεις ανεργίας καθώς και συντάξεις.
- Τα προβλήματα των πολλών και μικρών κλαδικών ταμείων (πχ. των τυπογράφων, μυλεργατών, καπνεργατών, αρτεργατών), καθώς και το πρόβλημα ότι μεγάλες κατηγορίες εργαζομένων παρέμεναν ανασφάλιστες, θα επιχειρήσει να επιλύσει η ασφαλιστική νομοθεσία του 1922 (Ν. 2868/1922 «Περί υποχρεωτικής ασφαλίσεως των εργατών και ιδιωτικών υπαλλήλων»).
- Ο νόμος δεν απέδωσε τα αναμενόμενα, αφού, παρά τα πρόστιμα προς τους εργοδότες, ελάχιστες επιχειρήσεις ίδρυσαν ασφαλιστικά ταμεία.
- Το ζήτημα της γενίκευσης του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης στα τέλη της δεκαετίας του 1920 τίθεται ξανά.

Ποιοι παρέμειναν ανασφάλιστοι;

7

- Εν τέλει πάντως μεγάλες κατηγορίες μισθωτών παρέμεναν ανασφάλιστες, είτε διότι δεν είχαν μόνιμο εργοδότη, όπως οι **οικοδόμοι**, είτε διότι ο αριθμός των απασχολουμένων ανά επιχείρηση ήταν μικρός.
- Αυτό συνέβαινε με τους **υπαλλήλους εμπορικών καταστημάτων, εστιατορίων, καφενείων ή μικρών βιοτεχνικών επιχειρήσεων.**
- Με αυτό τον τρόπο όχι μόνο δεν υπήρχαν οι οικονομικές προϋποθέσεις για την καθιέρωση της ασφάλισης κατά επιχείρηση, αλλά και οι ίδιοι οι εργαζόμενοι, λόγω της διασποράς τους και της αδύναμης συνδικαλιστικής τους οργάνωσης, δεν μπορούσαν να πιέσουν για την επιβολή της κατά επάγγελμα ασφάλισης.
- Οι μισθωτοί που μέχρι το 1934 παρέμεναν ανασφάλιστοι ήταν περισσότεροι από τους ασφαλισμένους και, κατά το μεγαλύτερο μέρος τους, ανήκαν στους οικονομικά ασθενέστερους.

Νόμος 5733/1932 «Περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων»

8

- Το νομοσχέδιο για τις κοινωνικές ασφαλίσεις κατατέθηκε στη Βουλή το Μάιο του 1932, συνοδευόμενο από εισηγητική έκθεση που είχε συντάξει ο Α. Ζάκκας, διευθυντής στο Τμήμα Εργασίας του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας:
- συγκεντρωτικό σύστημα,
- υπαγωγή του μεγαλύτερου δυνατού αριθμού μισθωτών σε ένα κεντρικό αυτόνομο ασφαλιστικό οργανισμό,
 - το Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ) (κάλυψη απέναντι σε όλους τους κινδύνους: ασθένειες, εργατικά ατυχήματα, επαγγελματικές νόσους, αναπηρία, γήρας και θάνατο, εισόδημα μητρότητας αλλά δεν ασφάλιζε από την ανεργία),
- οικονομική συνεισφορά εργοδοτών και εργαζομένων,
- οι ασφαλισμένοι χωρίζονταν σε ασφαλιστικές κλάσεις ανάλογα με το ύψος του μισθού τους.

Νόμος 5733/1932 «Περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων»

9

Πρόληψη των επαγγελματικών κινδύνων:

- Πρώτος κατάλογος αναγνωρίσιμων επαγγελματικών νόσων (δηλητηριάσεις με μόλυβδο και υδράργυρο και μόλυνση από άνθρακα).
- Με χορηγήσεις υποτροφιών σε λειτουργούς δημοσίων υπηρεσιών να λάβουν ειδική εκπαίδευση στο εξωτερικό
- Οργάνωση από το ΙΚΑ εκθέσεων υγιεινής (κινηματογραφικές ταινίες, διαλέξεις, περιοδικές δημοσιεύσεις)
- Προδιαγραφές για τα εισαγόμενα μηχανήματα
- Μέτρα (επαύξηση της εισφοράς του εργοδότη ως 50%) για τη συμμόρφωση των εργοδοτών στις απαιτούμενες προδιαγραφές υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας.

Νόμος «Περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων»

10

- Το νομοσχέδιο θα εγκριθεί τελικά από τη Βουλή στις 11 Οκτωβρίου 1932 με τις ψήφους των βενιζελικών (N. 5733/32), αλλά ο νόμος δεν θα δοκιμασθεί στην πράξη:
 - το Κόμμα των Φιλελευθέρων θα ηττηθεί στις επόμενες βουλευτικές εκλογές και, όταν το Νοέμβριο του 1932 θα σχηματίσει κυβέρνηση το Λαϊκό Κόμμα, ο πρωθυπουργός Τσαλδάρης θα αναστείλει την εφαρμογή του με το πρόσχημα της υποβολής του σε νέα επεξεργασία και θα προωθήσει την προετοιμασία και έγκριση νέου νομοσχεδίου.
- Το νέο νομοσχέδιο κατατέθηκε τον Οκτώβρη του 1933 συζητήθηκε στη Βουλή και τη Γερουσία τον Ιούλιο και το Σεπτέμβριο του 1934 με αποχή των βουλευτών του Κόμματος των Φιλελευθέρων, οι οποίοι επέμεναν στην εφαρμογή του προηγούμενου νόμου, και ψηφίστηκε στις 10 Οκτωβρίου 1934 (N. 6298).

Νόμος «Περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων»

11

- *«Η απόλυτος ανάγκη της οργανώσεως της κοινωνικής αλληλεγγύης η άμυνα κατά του πανταχόθεν βαλλόμενου αστικού καθεστώτος, η οποία συνετελέσθη γενικώς, δεν ηδύνατο να αφήσει την Ελλάδα να παραμείνει έξω του πλαισίου των κοινωνικών ασφαλίσεων, αι οποίαι ισχύουν εις όλην την Ευρώπην.»* Κ. Τσουκαλάς, πρόεδρος της αρμόδιας κοινοβουλευτικής επιτροπής (1934).
- Η γενίκευση των κοινωνικών ασφαλίσεων συνδέεται στενά με τη σταθερότητα του αστικού κοινωνικού καθεστώτος.

Νόμος 6298 «Περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων»

12

- Συγκριτικά με τον προηγούμενο και παρόλο που οι δύο νόμοι προβλέπουν τις ίδιες πρόνοιες για τα ζητήματα υγείας και ασφάλειας στην εργασία, ο νέος νόμος προέβλεπε κάποιους περιορισμούς:
 - μειώνονταν τα επιδόματα ασθενείας, μερικής ανικανότητας και μητρότητας, ορίζονταν χαμηλότερες συνεισφορές εργαζομένων και εργοδοτών, ενώ ασφαλιζόνταν μόνο οι αγροτικοί εργάτες που ζούσαν στις πόλεις.
- Η ασφάλιση του επαγγελματικού κινδύνου παραμένει ενταγμένη στο πλαίσιο του τριμερούς συστήματος χρηματοδότησης (ασφαλισμένοι, εργοδότες, κράτος), δίχως συγκρότηση διακριτού κλάδου ασφάλισης του επαγγελματικού κινδύνου.
- Αυξάνονται το χρηματικό όριο για τη χρηματοδότηση προληπτικών δράσεων του ΙΚΑ.

Κοινωνική και πολιτική ένταση – Εφαρμογή των Κοινωνικών Ασφαλίσεων

13

Η συγκυρία δεν εξυπηρέτησε την εφαρμογή των νόμων:

- ✓ κοινωνική ένταση
- ✓ πολιτική αστάθεια, αλληπάλληλα πραξικοπήματα
- ✓ πολιτειακή κρίση
- ✓ άνοδος και ενίσχυση του φασισμού και απειλή νέου παγκοσμίου πολέμου
- ✓ ύπαρξη της ΕΣΣΔ και η άνοδος του εργατικού κινήματος
- ✓ εργοδοτική πλευρά εναντίον της γενίκευσης της κοινωνικής ασφάλισης

Το ΙΚΑ

14

- Το ΙΚΑ άρχισε να λειτουργεί από τις αρχές Δεκεμβρίου 1937 με τον Μεταξά. Η ασφάλιση ήταν σταδιακή.
- Στις αρχές Δεκεμβρίου του 1937 άρχισε η καταβολή των εισφορών για τις επιχειρήσεις που απασχολούσαν λιγότερους των πέντε μισθωτών, τον Απρίλιο δε του 1938 επεκτάθηκε και στις υπόλοιπες.
- Υποκαταστήματα ιδρύθηκαν αρχικά στην Αθήνα, τον Πειραιά και την Θεσσαλονίκη, μέχρι το 1940 είχαν όμως ιδρυθεί σε αρκετές ακόμη επαρχιακές πόλεις.
- Το 1939 ιδρύθηκε η Υπηρεσία Παροχών και ξεκίνησε η έκδοση βιβλιαρίων ασθενείας για τους ασφαλισμένους
- Μέχρι το τέλος του 1940:
 - καταβάλλονται οι περισσότερες από τις παροχές και οι συντάξεις.
 - Παράλληλα, τέθηκαν σε λειτουργία τα ιατρεία στην Αθήνα και τον Πειραιά, ενώ το ΙΚΑ συνεβλήθη με δημόσια και ιδιωτικά νοσοκομεία για την περίθαλψη των ασθενών του.
 - Γραφείο Μητρώου ασφαλισμένων.

Η Εργατική νομοθεσία

15

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ (1911-1941)
ΕΙΔΙΚΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ 1: Η ΠΑΙΔΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Προστασία των εργαζομένων (1911-1941)

16

Νομοθετικές παρεμβάσεις των κυβερνήσεων Ελ. Βενιζέλου (1910-1915, 1917-1920)

- ✓ Αργία της Κυριακής (Δεκ. 1909)
- ✓ Διάρκεια της ημερήσιας εργασίας (1911)
- ✓ Προστασία της μητρότητας
- ✓ Απαγόρευση της παιδικής εργασίας
- ✓ Καταγγελία των συμβάσεων εργασίας και η διαδικασία επίλυσης των εργατικών διαφορών

Ο Νόμος ΓΠΛΔ/21.11.1911 «Περί υγιεινής και ασφάλειας των εργατών και περί εργασίας» (Β.Δ. την 25.08.1920)

17

- **Εισάγεται για πρώτη φορά στην εργατική νομοθεσία η ευθύνη του εργοδότη για τον επαγγελματικό κίνδυνο.**
 - Υποχρέωση από τους εργοδότες να
 - ✓ εξασφαλίσουν τους χώρους εργασίας (με επαρκή φυσικό και τεχνητό φωτισμό)
 - ✓ διασφαλίσουν ότι τα μηχανήματα λειτουργούν κατά τρόπο που να εξασφαλίζεται η σωματική ακεραιότητα και η ζωή των εργαζομένων
- **Ισχύει για τα εργοστάσια, εργαστήρια, καταστήματα, για τις οικοδομικές εργασίες καθώς και για τις εργασίες σε υπαίθριους χώρους.**
- Ο Νόμος Π.Δ. 14/22 Μαρτίου 1934 «Περί υγιεινής και ασφάλισης των εργατών και υπαλλήλων της πάσης φύσεως βιομηχανικών και βιοτεχνικών εργαστηρίων» θα βελτιώσει τις πρόνοιες του ΓΠΛΔ/21.11.1911.

Βασιλικό Διάταγμα 24.7.1912

18

- Η επίβλεψη της εφαρμογής της εργατικής νομοθεσίας με επιθεωρητές εργασίας και τα αστυνομικά όργανα αποτελεί μια καινοτομία των κυβερνήσεων του Ελ. Βενιζέλου.
- «Περί καθηκόντων των αποτελούντων το σώμα της Επιθεώρησης της Εργασίας Επιθεωρητών και Εποπτών Εργασίας» του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας (Τμήμα Εργασίας και Κοινωνικής Πρόνοιας – Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας)

Νόμος 551 31.12.1914 / Ιανουάριος 1915

19

Ο Νόμος «Περί ευθύνης προς αποζημίωσιν των εξ ατυχήματος εν τη εργασία παθόντων εργατών» ο οποίος κωδικοποιήθηκε με Βασιλικό Διάταγμα στις 27/7 - 28/8/1920 με τίτλο: «Περί κωδικοποιήσεως νόμων περί ευθύνης προς αποζημίωσιν των εξ ατυχήματος εν τη εργασία παθόντων εργατών ή υπαλλήλων».

- ✓ γενικές προϋποθέσεις αποζημιώσεων
- ✓ έκταση της αποζημίωσης, τρόπος υπολογισμού του μεγέθους της και τα δικαιούμενα πρόσωπα
- ✓ ασφαλιστικά μέσα
- ✓ βεβαίωση των ατυχημάτων και εκδίκαση αγωγών

Νόμος 2943/1922

20

- Το θέμα της **ποινικής ευθύνης** προστέθηκε με διάταξη σε περίπτωση παράβασης του Νόμου ΓΠΛΔ' (1911) και την εφαρμογή των σχετικών Β.Δ. (1920)
- δεν πρόκειται για αποκλειστική ποινική ευθύνη των εργοδοτών αλλά για **συνυπευθυνότητα** εργοδοτών και εργαζομένων
 - χρηματική ποινή 300 μέχρι 3000 δραχμών
 - φυλάκιση μέχρι έξι μηνών

Ειδική περίπτωση 1: η Παιδική Εργασία

21

- Η παροχή παιδικής εργασίας δεν είναι μια συνέπεια της ανάπτυξης της βιομηχανικής παραγωγής, *είναι ένα γενικευμένο φαινόμενο σ' όλη τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα* παρά το σύστημα της υποχρεωτικής δημοτικής εκπαίδευσης (1834).
- Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, το 63% του συνόλου των παιδιών της σχολικής ηλικίας φοιτά σε δημοτικό σχολείο. Όμως η διοχέτευση της παιδικής εργασίας στον βιομηχανικό τομέα εμφάνισε τα τελευταία χρόνια του 19^{ου} αιώνα και τα πρώτα χρόνια του 20^{ου}, με συνεχή αυξητική τάση.

Ειδική περίπτωση 1: η Παιδική Εργασία

22

➤ Πού δουλεύουν τα παιδιά;

- στα πλαίσια των αγροτοκτηνοτροφικών νοικοκυριών
- σε μικροεργαστήρια και μικροβιοτεχνίες και εμπορικά καταστήματα
- στη ναυτιλία
- οι δουλειές «του ποδαριού» χωρίς μόνιμο εργοδότη («λουστράκια», πωλητές εφημερίδων κτλ.)
- στην υπηρετήση σε σπίτια των αστικών κεντρών
- Στα μεταξουργεία, βαφεία, κλωστήρια και κάθε είδους υφαντουργικά εργαστήρια: τα παιδιά αποτελούν την πλειονότητα του εργατικού προσωπικού.

Η παιδική εργασία – νομοθεσία

23

- Τα χρόνια 1893-1895 εμφανίζονται τα πρώτα αιτήματα σχετικά με την παιδική εργασία από το Κεντρικό Σοσιαλιστικό Όμιλο: ζητά τον περιορισμό των ωρών εργασίας των παιδιών και γυναικών.
- Το 1906 ο «Εργατικός Σύνδεσμος» της Πάτρας καταγγέλλει τις συνθήκες και όρους εργασίας στις βιοτεχνίες και βιομηχανίες της πόλης και παρουσιάζεται στη Βουλή ένα υπόμνημα ζητώντας σχετικές πρωτοβουλίες για την παρέμβαση της Πολιτείας με την ψήφιση προστατευτικών εργατικών νόμων.
- Ο Νόμος ΓΦΚΔ' 3524 (13.01.1910) «Περί μεταλλείων»
 - Περιορισμός της απασχόλησης των παιδιών σε ορισμένες μεταλλευτικές εργασίες
 - Το 1911 το Εργατικό Κέντρο Αθηνών παρουσιάζει με τη σειρά του ένα υπόμνημα-έκθεση για την παροχή της παιδικής εργασίας: το νομοθέτημα του 1910 δεν επηρέασε τις συνθήκες εργασίας των παιδιών που επικρατούσαν μέχρι τότε στα μεταλλεία.

Η παιδική εργασία – νομοθεσία

24

- Εκλογική νίκη του Βενιζέλου (Νοέμβριος 1910)
- Παρέμβαση στον χώρο της εργασίας με την άμεση ψήφιση ενός οργανωτικού νόμου περί «Συστάσεως τμήματος εργασίας και κοινωνικής προνοίας» (Ν.3932) στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας.
- Πρώτος προστατευτικός εργατικός νόμος (Ν.3934, 19/21.11.1911) «Περί υγιεινής και ασφάλειας των εργατών και περί ωρών εργασίας»
- Νόμος ΔΚΘ' 4029 της 24.01/04.02.1912 «Περί εργασίας γυναικών και ανηλίκων»: απαγόρευση της απασχόλησης των παιδιών εφόσον δεν έχουν συμπληρώσει το 12^ο έτος της ηλικίας τους (5 χρόνια μετά θα αυξηθεί το όριο ως 14 χρονών).
- Περιέχει επίσης περιορισμούς στον χρόνο ημερήσιας εργασίας, ενδιάμεσες παύσεις, απαγόρευση της κυριακάτικης εργασίας (κάτω από 16 χρονών) και την νυχτερινής εργασίας.
- Απαγορεύονται ορισμένες εργασίες και επαγγέλματα: στις υπαίθριες εργασίες και πώληση αντικειμένων (κάτω από 14 χρονών), σε υπόγειες εργασίες μεταλλείων, λατομείων και ορυχείων (κάτω από 15 χρονών).

Η παιδική εργασία – Τα μέτρα

25

- Ειδικό βιβλιάριο εργασίας (συμπληρώνεται από τον εργοδότη η πρόσληψη, η απόλυση και η σχετική ιατρική πιστοποίηση της ικανότητάς τους για εργασία)
- Υποχρεωτική δήλωση του εργοδότη προς την αστυνομική αρχή οποιασδήποτε πρόληψης ανηλίκων (κάτω από 18), ανάρτηση πίνακα στον χώρο εργασίας με τους απασχολούμενους ανηλίκους και γυναίκες και πίνακα με αναφορά στην προστατευτική νομοθεσία,
- Ποινικές χρηματικές κυρώσεις των παραβατών εργοδοτών αλλά και σε βάρος των γονιών / του επίτροπου του παιδιού
- Σύσταση «Σώματος Επιθεωρήσεως Εργασίας.

1920 – Εφαρμογή δύο Διεθνών Συμβάσεων Εργασίας της Κοινωνίας των Εθνών

26

- Ο Νόμος 2271 της 25.06/1.07.1920 «Περί καθορισμού κατώτατου ορίου ηλικίας των ανηλίκων εις τας βιομηχανικάς εργασίας»
- Στο χώρο της βιομηχανίας το κατώτατο όριο ηλικίας αλλάζει από 12 χρονών σε 14 χρονών.
- Ο Νόμος 2272 / 1920 «Περί νυκτερινής εργασίας ανηλίκων εν τη βιομηχανία»

Αποτυχία της εφαρμογής της προστατευτικής νομοθεσίας

27

Οι αιτίες της αποτυχίας:

- ✓ Αντίφαση μεταξύ των εξαιρετικά προωθημένων για την εποχή ρυθμίσεων και του πλήθους των εξαιρέσεων και των λεπτομερειακών προβλέψεων που καθιστούσαν δυσλειτουργικούς τους βασικούς προστατευτικούς κανόνες.
- ✓ Άμεση καταστρατήγηση των μέτρων από τους εργοδότες
- ✓ Ανοχή των ίδιων των εργαζομένων (των παιδιών και των γονιών τους)
- ✓ Αποτυχία στη προσφορά τους εργαζομένους μιας αίσθησης κατάκτησης κάποιων δικαιωμάτων
- ✓ Η έλλειψη πρόσφορων και λειτουργικών μηχανισμών ελέγχου εφαρμογής, δηλαδή διοικητικής και οργανωτικής υποστήριξης.